

Н. І. Орлова, завідувачка (2012–2020)

e-mail: budynok_shevchenka@ukr.net

Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Г. Шевченка, Київ

ШЕВЧЕНКОВІ РАРИТЕТИ З РОДИНИ ЛЕБЕДИНЦЕВИХ: КОЛЕКЦІЇ БМШ І НМТШ

Розглянуто питання достовірності особистих речей Тараса Шевченка, що зберігалися в родині Лебединцевих. Проаналізовано документальні, літературні джерела та архівні матеріали з фондів колекцій музеїв Тараса Шевченка в Києві. Уточнено й розширено інформацію стосовно оригінальності парусинового літнього костюма поета. Вивчені матеріали надають відомості та уточнюють інформацію про тарілки Шевченка, також спростовують факт їх оригінальності. Простежено шлях меморій із майстерні митця в Петербурзькій Академії мистецтв до фондів колекції Літературно-меморіального будинку-музею Т. Г. Шевченка та Національного музею Тараса Шевченка, історію їх збереження в родині Лебединцевих.

Ключові слова: особисті речі Шевченка, музей Шевченка, родина Лебединцевих, мемуари, епістолярна спадщина.

Особисті речі Тараса Шевченка, їх достовірність та історії побутування викликають інтерес у дослідників та пересічних громадян. Поетові меморії розкривають не тільки його смаки, звички, уподобання, але й створюють більш повний та об'єктивний образ митця, його відношення до моди та показують ставлення до нього оточення і наступних поколінь. Шевченкові речі допомагають розкрити окремі моменти біографії митця, глибше вивчити його життя, торкнутися таємниці його творчості.

Ми ставимо собі завданням на основі спогадів та епістолярію Шевченкового оточення, документальних та літературних джерел розкрити історію збереження та побутування Шевченкових речей, що зберігалися в родині Лебединцевих, які мають чималі заслуги в українській культурі, науці та педагогіці. Збережені ними раритети зайняли чільне місце в експозиціях шевченківських музеїв м. Києва. Авторка статті вводить у науковий

обіг джерела з архівів Національного музею Тараса Шевченка та Літературно-меморіального будинку-музею Т. Г. Шевченка.

Із цією темою пов'язані публікації Любови Внучкової "Дорогоцінні реліквії" [5, с. 190], Сергія Гальченка "З літопису Шевченкового дому" [6, с. 6–17], Тетяни Петрик "Особисті речі Шевченка" [23, с. 34], де в загальному контексті згадано Шевченкові раритети з родини Лебединцевих. Короткі згадки знаходимо в путівниках Літературно-меморіального будинку-музею Т. Г. Шевченка [3], "Шевченківській енциклопедії" [9, с. 281–282].

З дня відкриття першого музею Тараса Шевченка в Києві, 10 листопада 1928 року, пріоритетом експозиції була його меморіальна частина. Та й сам музей був частиною меморіального відділу київської філії Інституту Тараса Шевченка. Уже в першій експозиції відвідувачі знайомилися з меморіальною кімнатою та художньою майстернею Шевченка, що з роками наповнювалися особистими речами поета. Особливу роль у цьому відіграла нарада представників усіх київських музеїв 1930-го року, на якій обговорювався стан роботи музеїв України та прийняття "Статуту про музеї УРСР", що спричинило формування колекцій музеїв відповідно до їхнього профілю. До Будинку-музею Т. Г. Шевченка було передано малярське й граверне приладдя (понад 100 одиниць) митця, його сорочку з домотканого полотна та солдатську сорочку, люльку, кавник, підставку для чорнильного приладдя. Очевидно, що в 1930-х роках до фондового зібрання надійшли парусинове пальто та штани Шевченка від родини Лебединцевих. Найвірогідніше, що саме із родини сина Феофана, Костянтина Лебединцева, відомого педагога-математика, громадського діяча 30-х років ХХ ст. Через втрату фондової документації ми не можемо підтвердити дату та факт передачі реліквій. Зберігання Шевченкового парусинового костюма у Будинку-музеї Т. Г. Шевченка зафіксовано в актах евакуації найцінніших експонатів з Києва до Харкова, Москви, Новосибірська на початку німецько-радянської війни [15; 16] та повернення музейних цінностей у 1945 році [17].

Документально зафіксовано, що після смерті Тараса Шевченка його майно в кімнаті-майстерні Академії мистецтв було описане (окрім мистецьких творів та бібліотеки, які були

описані Григорієм Честахівським і викуплені громадівцями та передані їм на збереження) і оцінене в 150 карбованців і 15 копійок сріблом [25, с. 364–365]. Серед речей був одяг поета: три суконних чоловічих пальта, два суконних жилети, суконний фрак, чотири парусинових пальта, четверо таких же штанів, парусинова жилетка, кобеняк суконний, свитка, бараняча шапка, 2 кожухи з овчини, покритих сукном, два капелюхи пухових сірих, капелюх солом'яний чоловічий, сорочок полотняних чоловічих 27, різний посуд та речі гігієни, та різні побутові дрібниці [25, с. 364–365].

Право власності перейшло до родичів Шевченка – братів Микити та Йосипа, оскільки згідно із законами того часу "ближайшее право наследования после отца принадлежит законным его детям мужского пола. А каждая дочь при живых сыновьях получает из всего наследственного недвижимого имущества четырнадцатую часть, а из движимого восьмую часть" [24, §§ 1127, 1130].

Довіреною особою на підставі письмового прохання єдиних спадкоємців від 18 березня 1861 року всі Шевченкові речі варто було передати Михайлу Лазаревському, якому доручено це "майно прийняти й продати або переслати до них" [20, арк. 23]. Побратим поета Михайло Лазаревський провів три аукціони з розпродажу майна Шевченка: 28 квітня, 7 та 14 травня 1861 року. Перші два відбулися на квартирі Лазаревського (буд. Вороніна на 5-й лінії, навпроти саду Академії мистецтв) [4]. Варто зауважити, що друзі й знайомі поета сторонніх людей до покупки речей Шевченка не допустили. Лев Жемчужников так описав цю подію у листі до Олександра Кониського: "Ми, всі шанувальники покійного домовилися зі своїх рук нічого не випускати. Внаслідок цього скупщикам, які зібрались, не дісталось нічого, і його речі пішли по великій ціні" [10, с. 598–599].

Дійсно, на аукціонах були лише друзі та знайомі поета. Серед таких, що взяли безпосередню участь у двох перших аукціонах, згідно з рукописним списком Михайла Лазаревського [4], часто зустрічається прізвище Лебединцева. На третьому аукціоні 14 травня 1861 р. Лебединцев участі не брав.

На двох перших аукціонах він придбав шерстяну ковдру, простий килим, вишитий рушник, подушку, дві наволочки, картуз чорний, 2 чарки, цукорницю бляшану, гребінця з рогу, зубну щітку, два купідони, 2 печатки, гіпсові зліпки рук, гравюру Сусанна (Вірсавія) [4]. Саме на першому аукціоні виставлялося на продаж чотири літніх пальта по 25 коп. за одиницю. Їх за значно вищу ціну придбали Красовський, Мокрицький, Сіяльський та Лебединцев, який заплатив за пальто літнє 3 руб. 25 коп. Тоді ж він прикупив штани літні за 1 руб. 25 коп. Літніх штанів також було 4 одиниці по 25 коп. Окрім Лебединцева їх придбали Мокрицький, Хартахай та Іванов [4].

Таким чином, літнє парусинове пальто і такі ж штани Лебединцев придбав на першому аукціоні. З усіх речей, що продавалися на аукціонах, збереглися лише пальто і штани, придбані Лебединцевим.

Хто ж із братів Лебединцевих був учасником згадуваних аукціонів?

Любов Внучкова в публікації вказує на Феофана Лебединцева: "Чимало речей на аукціоні придбав Феофан Гаврилович Лебединцев" [5, с. 190]. Саме таке твердження повторювалося у статтях інших дослідників. Це тлумачення викликає у нас заперечення.

Тарасу Шевченку була добре знайома родина Лебединцевих. Їх батько, священник Гаврило Лебединцев, мешкав у с. Зелена Діброва, мав велику родину: п'ятеро синів та три дочки. Старша сестра Шевченка Катерина вийшла заміж у с. Зелену Діброву за Антона Красицького, сусіда Лебединцевих. Тарас у дитинстві неодноразово бував у неї. Кирилівський священник Григорій Кошиць, у якого наймитував Тарас, приятелював із о. Гаврилом Лебединцевим, їхні діти навчалися у Богуславі. До Богуслава на буланій кобилі возив малий Тарас Яся, сина отця Григорія.

Долі синів Гаврила Лебединцева – Данила, Петра та Феофана перетнулися з життєвими дорогами Тараса Шевченка. Невідомо, чи пам'ятали вони Тараса-погонича з дитинства. Особисте знайомство з Феофаном Лебединцевим (історик, педагог, засновник і перший редактор "Киевской старины") відбулося після заслання поета, під час третього приїзду в Україну – 6 серпня 1859 року в Києві. Вони заприятелювали, їх поєднували

спільні інтереси: і Тарас Шевченко, і Феофан Лебединцев – обидва із гайдамацького краю, де ще живими були спогади й перекази про Коліївщину. Феофан Лебединцев із студентських років і впродовж творчого життя збирав та вивчав документи, що стосувалися трагічних подій Коліївщини. Пізніше, як діловод Тимчасової комісії для розгляду давніх актів, видав їх у двох томах [1]. У цей час Феофан Лебединцев ознайомив поета з документами XVIII ст. про народний опір проти католицизму, унії та полонізму, що дало змогу Шевченкові уточнити місце смерті мліївського титаря Данила Кушніра, згадуваного в поемі "Гайдамаки" (1841), передрукованої у "Кобзарі" 1860 р. Один із примірників книжки з дарчим написом Шевченко подарував разом з фотографією 1859 року роботи Івана Гудовського Феофану Лебединцеву [30, с. 241].

Під час спілкування Шевченко заохочував Феофана Лебединцева до участі в майбутньому українському журналі ("Основа"), що мав видаватися в Петербурзі, просив долучати інших, "бажаючих працювати на цьому полі діяльності". Взяв у нього статтю "Об ярмарках (До сільських парафіян)", характеризував її "образцем вчительської розмови з нашим щирим людом" [11, с. 78]. Стаття була опублікована в червневому номері часопису "Основа" за 1861 рік [11, с. 75–78] з коментарем редакційної післямови: "Сочинитель цієї бесіди ясно зрозумів свою задачу, і ми не знаєм нікого другого, хто б учив народ так гарно, так просто і образно – по-нашому" [11, с. 78].

За редакторства Феофана Лебединцева (1882–1887) в "Киевской старине" було нагромаджено багато біографічних даних про Шевченка, опубліковані його поетичні та прозові твори. Цінні спогади під псевдонімом Ф. Лобода "Побіжне знайомство моє з Т. Г. Шевченком і мої про нього спогади" він опублікував у журналі "Киевская старина" [13, с. 40–47].

Старший брат Феофана Лебединства – Петро Лебединцев (історик, діяч української культури й церкви, член Старої київської громади) знав і цінував твори Шевченка. Відсутні відомості його особистого знайомства з поетом, хоча, теоретично, вони могли зустрітися у Києві 1859 року десь на спільних зустрічах із Феофаном. Саме Петро Лебединцев отримав дозвіл у митрополита

Арсенія та генерал-губернатора Ілларіона Васильчикова про відспівування Тараса Шевченка в церкві Різдва Христового на Подолі в Києві, де відслужив літургію та панахиду над труною поета. Вагому інформацію про поета знаходимо в його спогадах "Тарас Григорович Шевченко" [12, с. 36–40].

Середній брат Феофана Лебединцева – Данило Лебединцев (юрист, таємний радник, помічник управляючого кодифікаційним відділом при військовій раді військового міністерства Російської імперії, член багатьох військово-юридичних комісій) мешкав і працював у Петербурзі. Він цікавився українською історією, був громадським діячем, приятелював з українськими письменниками, митцями. Свої дописи і спогади публікував у журналі "Русская старина". Його сучасник І. Гордієвський писав про нього як про товариша Тараса Шевченка і Миколи Костомарова. Дотепер ще немає наукової розвідки про знайомство та приятельські стосунки між ним та поетом. Разом із Костомаровим у червні 1876 р. здійснив подорож до о. Валаама. Характеризуючи Данила Лебединцева Гордієвський писав: "Как человек, Д. Г. отличался замечательной добротой и готовностью помочь в беде каждому" [7, с. 877–882]. У некролозі, опублікованому в журналі "Киевская старина", невідомим автором підкреслювався його великий пієтет до України: "Живя вдаль от Малороссии, он никогда не переставал любить ее и охотно поддерживал отношения с земляками" [8, с. 19–20]. Згадуючи про знайомих Данила Лебединцева автор некрологу зауважив, що "у него остались интересная переписка и рисунки, набросанные покойным Шевченком" [8, с. 20].

З трьох братів Лебединцевих лише Данило Гаврилович мешкав у Петербурзі і, як зазначалося вище, приятелював з поетом і був наближеним до його оточення. Його брати Петро та Феофан на час смерті поета перебували у Києві, отож, можемо стверджувати, що брати участь на розпродажі майна поета міг лише Данило і саме він передав поетові речі Феофану. У мемуарах Феофан Лебединцев зазначав: "Після розпродажу майна Т. Г. Шевченка мені переслали з Петербурга літній парусиновий костюм його, який і досі зберігається у мене". [13, с. 42]. Отож, це

ще одне із підтверджень, що Феофан Лебединцев не міг брати участь в аукціонах.

Шевченків костюм зберігався у Феофана Гавриловича, а після його смерті (1888 р.) – у сина Костянтина, і саме від його родини потрапив у Будинок-музей Т. Г. Шевченка, у якому експонується й донині.

У 50-і роки ХІХ ст. в імперії створюється стандарт чоловічого ділового костюма, продиктованого європейською модою, що включав сурдут або піджак, штани, жилет. Зауважимо, що такий одяг був у гардеробі Шевченка. Це спостерігаємо на світлинах поета (Олександр Шпаковський. Портрет Т. Шевченка. 1858–1859. Санкт-Петербург; Генріх Денґер (?). Портрет Шевченка. 1859. Санкт-Петербург; Микола Досс. Т. Шевченко і Г. Честахівський. 1860. Санкт-Петербург; Микола Досс. Портрет Т. Шевченка. 1860. Санкт-Петербург.). Влітку чоловіки надавали перевагу парусиновим костюмам. Літнє пальто та штани Тараса Шевченка із парусини, вочевидь пошите в приватному ательє Петербурга в 50-х роках ХІХ ст. У той час такі костюми були дуже модними. Нагадаємо, що в Тараса Шевченка їх було чотири. В одному з них приїхав поет в Україну і до Києва влітку 1859 року. У місті зустрівся із друзями і знайомими та давнім приятелем художником Іваном Гудовським, вже досить відомим у місті фотографом, що тримав ательє у будинку купця Смирнова на розі вул. Житомирської та Хрещатицької площі. Іван Гудовський зробив два знімки поета. Ці світлини збереглися до наших днів. На одній із фотографій він у парусиновому пальто, таких же штанах – тримає у руках палицю та світлий пуховий капелюх. Таким побачив його В. В. Тарновський (молодший): "Він був одягнений у парусинове пальто і такі ж панталони, капелюх мав білий, пуховий..." [26, с. 114]. На другій світлині у темному сурдуді та парусинових штанах.

У мемуарах сучасників знаходимо достатньо згадок про парусиновий костюм поета. Біограф поета та його знайомий Михайло Чалий писав: "Оселившись на Пріорці, майже за містом, поет мандрував стогнами береженого богом града в одному й тому ж парусиновому пальтечку, добре таки зношеному" [27, с. 303]. Розповідаючи про відвідування Шевченком цукрового заводу

Яхненка і Симиренка у 1959 році біограф знову описує це й же одяг поета: "Тарас Григорович був одягнений у легке парусинове пальто" [28, с. 307].

Варфоломій Шевченко також у спогадах згадував свояка у цьому одязі: "... на возі сидить хтось з великими сивими вусами, в парусиновому сірому пальті і в літньому брилі" [29, с. 30]. Уже згадуваний нами В. В. Тарновський описав його зустріч, тоді студента Київського університету в саду Качанівського маєтку із Шевченком, який був одягнений "у довгий парусиновий кобеняк" [2, с. 167].

У колекції Національного музею Тараса Шевченка зберігається світлина поета в світлому піджаку кабінетного формату [19], можливо одному із тих, що виставлялися на першому аукціоні розпродажу речей митця. Нині важко стверджувати, чи всі чотири шевченкові парусинові костюми були одного фасону. Але на світлині ми бачимо той же фасон Шевченкового пальта, що був у власності Лебединцева. За визначенням В. Яцюка, фотографія виготовлена в фотомайстерні Людвіга Баркляя (?)десь влітку 1860 р. у Петербурзі [31; 14, с. 549–550]. За цим знімком Шевченко у тому ж 1860 р. виконав у техніці офорту "Автопортрет" у світлому вбранні.

В експозиції Національного музею Тараса Шевченка представлені тарілкі Тараса Шевченка. Потрапили вони до музею також із родини Лебединцевих. Недалеко від Володимирського собору м. Києва мешкала Олена Костянтинівна Лебединцева, онука Феофана й донька його сина – Костянтина Лебединцевих. Напередодні 175-річного ювілею поета завершувалася реставрація приміщення Національного музею Тараса Шевченка (колишнього палацу Терещенків) й створення нової експозиції. Нам вдалося поспілкуватися із Оленою Лебединцевою, яка передала для експонування в музеї тарілкі Шевченка та видання "Архимандрит Мельхиседек Значко-Яворский (Из Киевских Губернских Ведомостей на 1861 г. №№ 16–22). Киев, 1861" [18] за редакцією Феофана Лебединцева. Ми вже згадували про надзвичайний інтерес приятелів Феофана Лебединцева і Тараса Шевченка до подій Коліївщини 1768 р. В особистій бібліотеці Шевченка були номери журналу "Руководство для сельских пастырей", 1860, №№ 43–52, редагованого Феофаном Лебединцевим,

де він опублікував першу статтю про Мельхиседека Значко-Яворського [25, с. 369]. Стаття була передрукована у "Киевских губернских ведомостях" (1861), тоді ж зроблено декілька окремих відтисків. Окремою книжкою матеріали "Архимандрит Мельхиседек Значко-Яворский" вийшли у 1861 р.

Цікавою є історія Шевченкових тарілок із родини Лебединцевих. В архіві Національного музею Тараса Шевченка зберігається документ, написаний власноруч Оленою Лебединцевою на звичайному аркуші паперу формату А-4 від імені племінниці Катерини Петрівни Лебединцевої (власних дітей в Олени Лебединцевої не було). Остання від імені Катерини Петрівни передала їх на тимчасове користування для експозиції музею Шевченка. За легендою власниці Олени Лебединцевої, після смерті поета, тарілки зберігалися у Варфоломія Шевченка. Пізніше він передав їх в дарунок братам Лебединцевим – Петру та Феофану, старогромадівцям, фундаторам журналу "Киевская старина", для майбутнього громадського музею Шевченка [21, с. 32]. Нині вони експонуються в постійно діючій експозиції Національного музею Тараса Шевченка.

Дві фаянсові тарілки (глибока й мілка), по краю орнаментовані геометричним візерунком червоно-чорного кольору. По центру орнамент має вигляд десяти шестикутників симетрично зміщених і накладених один на одного.

Тильна сторона тарілок маркована: зображення царського герба та вказівка на власника фабрики "М. С. Кузнецова в г. Твери". Це один із найстаріших російських порцеляново-фаянсових заводів, що був заснований в 1809 році в селі Домкіно Корчевського повіту Тверської губернії аптекарем Ф.-Х. Бриннером і двома фабрикантами гарднеровського заводу. Через рік був проданий власниками А. Я. Ауербаху, під керівництвом якого завод став успішним. Уже його нащадки (сини Генріх та Герман) продали завод у 1870 році королю російського фарфору М. С. Кузнецову. В період 1870–1889 років на порцеляново-фаянсових заводах М. С. Кузнецова ставилися клейма, де були присутні двоголовий орел, ініціали й прізвище власника та місцезнаходження заводу. У нашому випадку: царський герб, "М. С. Кузнецов в г. Тверь". У 1889 р. було об'єднано всі кузнецовські

порцеляново-фаянсові заводи в "Товарищество М. С. Кузнецова" і на їх виробках ставилися клейма вже із такою назвою.

Виходячи з цього, ми можемо встановити хронологічні рамки виготовлення досліджуваних нами тарілок 1870–1889 роками, що підтверджує клеймо на тильній стороні: царський герб, "М. С. Кузнецов в г. Твери". Таким чином, тарілки не могли належати Шевченкові. Але разом з тим, вони мають історичну цінність: їх легенда, побутування об'єднали три важливі для української культури родини, Тараса Шевченка, родину Лебединцевих та Варфоломія Шевченка.

Із вищевикладеного матеріалу ми приходимо до висновку. На основі аналізу мемуарів та епістолярію сучасників, документальних джерел та нововведених архівних матеріалів фондів зібрань музеїв Тараса Шевченка у Києві простежено історію особистих речей поета з колекції родини Лебединцевих. Уточнено й доповнено матеріал про парусиновий літній костюм Шевченка, який був переданий до Будинку-музею Т. Г. Шевченка в Києві, підтверджено його достовірність. На першому аукціоні з розпродажу речей Тараса Шевченка, який проводив Михайло Лазаревський 28 квітня 1861 року, костюм придбав Данило Лебединцев і переслав своєму брату Феофану в Київ. У 1930-х роках родина його сина, Костянтина Лебединцева, передала раритет в Будинку-музей Т. Г. Шевченка. Спогади Василя Тарновського (сина), Варфоломія Шевченка, Михайла Чалого та світлини поета, виконані в фотомайстерні Івана Гудовського в Києві 1859 року підтверджують оригінальність цього костюма. Тарілки митця були переслані із Петербурга свояку поета – Варфоломію Шевченку. Варфоломій передав їх Петру і Феофану Лебединцевим. Онука Феофана Гавриловича – Олена Костянтинівна Лебединцева – подарувала їх Національному музею Тараса Шевченка в 1989 р. Вивчені матеріали спростовують факт, про те, що вони належали поету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Архив Юго-Западной Руси. К., 1864. Ч. 1. Т. 2. Материалы для истории православия в Западной Украине в XVIII ст. / Под ред. Ф. Г. Лебединцева. 897 с.; Архив Юго-Западной Руси. К., 1864. Ч. 1. Т. 3. Материалы для истории православия в Западной Украине в XVIII ст. / Под ред. Ф. Г. Лебединцева. 907 с.

2. Білозерський М. М. Тарас Григорович Шевченко за спогадами різних осіб (1831–1861) // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 162–168.
3. Будинок-музей Т. Г. Шевченка. Путівник. Упор.: Дахновський О. В., Дворніков П. М., Кошовий І. Т. К.: Радянська школа, 1941. 55 с.; Будинок-музей Т. Г. Шевченка / Відп. ред. К. П. Дорошенко. Комітет у справах культурно-освітніх установ УРСР. К., 1949. 143 с.; Літературно-меморіальний будинок-музей Т. Шевченка в Києві: Фотопутівник. К., 1979; Літературно-меморіальний будинок-музей Тараса Шевченка в Києві: Буклет. К., 2003.
4. Відділ рукописів Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАНУ. Ф. 1. Од. зб. № 460.
5. Внучкова Любов. Дорогоцінні реліквії // В сім'ї вольній, новій. Шевченківський збірник / Упор.: О. М. Дмитренко, В. К. Костенко. Вип. 2. К.: Радянський письменник, 1985. С. 188–201.
6. Гальченко С. З літопису Шевченкового дому // Національний музей Тараса Шевченка: [Альбом] / Упоряд.: Т. Андрущенко, С. Гальченко. К: Мистецтво, 2002. 224 с.: іл.
7. Гордиевский И. Даниил Гаврилович Лебединцев. Некролог // Киевские епархиальные ведомости. 1897. № 19. С. 877–882.
8. Даниил Гаврилович Лебединцев. Некролог // Киевская старина: документы, известия, заметки. 1897. Апрель. С. 19–20.
9. Калініна Тетяна. Аукціони з розпродажу майна Шевченка // Шевченківська енциклопедія : в 6 т. Т. 1: А-В / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка ; редкол. : М. Г. Жулинський (гол.) та ін. К., 2013. С. 281–282.
10. Конисский А. Я. Жизнь украинского поэта Тараса Григорьевича Шевченка: критико-биографическая хроника. С портретами Т. Г. Шевченка и его друзей и видами хаты и могилы его. 1814–1861. Одесса, 1898.
11. [Лебединцев Ф.] Об ярмарках. (До сільських парафійан) // Основа. 1861. № 6. С. 72–78.
12. Лебединцев П. Н. Тарас Григорович Шевченко // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 36–40.
13. Лебединцев (Лобода) Ф. Г. Побіжне знайомство моє з Т. Г. Шевченком і мої про нього спогади // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 40–47.
14. Мрозек Галина. Фотографії Шевченка // Шевченківська енциклопедія: У 6 т. Т. 6.: Т-Я / НАН України, Ін-т л-ри ім. Т. Г. Шевченка; редкол.: М. Г. Жулинський (голова) [та ін.]. К., 2015. 1120 с. + іл.
15. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). – Акт звірки наявності експонатів БМШ № 25 від 25.03. 1942 р. Харків.
16. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). – Акт 483/25 звірки наявності експонатів БМШ від 8 січня 1944 р. Новосибірськ.

17. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). Акт прийнятих експонатів у БМШ від 26 березня 1945 р. Київ.
18. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). Інвентарний № КН-9672 / Архимандрит Мельхиседек Значко-Яворский (Из Киевских Губернских Ведомостей на 1861 г. № 16–22). К., 1861. 96 с.
19. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). Інвентарний № Ф – 77.
20. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). А-7. № 96, арк. 23.
21. Національний музей Тараса Шевченка (НМТШ). Книга актів тимчасового вступу та вибуття. ДМШ. 1987–1989 / Акт на тимчасове збереження експонатів від 4 березня 1989 р. С. 31–33.
22. Наумова Н. "Про свій одяг... турбувався дуже мало..." // Тарас Шевченко у приватному житті: збірник статей. К.: Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, 2014. С. 227–260.
23. Петрик Т. Особисті речі Тараса Шевченка // Шевченків світ. Науковий щорічник. Вип. 12. 2019. С. 31–35.
24. Полное собрание законов Российской империи. Собрание второе. Отделение I. От № 7717–8356. Санкт-Петербург: Типография Второго отделения Собственной его императорского величества канцелярии, 1835. Т. X: 1836. 917 с.
25. Тарас Шевченко. Документи та матеріали до біографії. 1814–1861. Видання друге, перероблене та доповнене / За редакцією С. П. Кирилюка, члена-кореспондента АН УРСР. К.: Видавництво при Київському університеті видавничого об'єднання "Вища школа", 1982. 432 с.
26. Тарновський В. В. Дрібниці з життя Шевченка // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 112–115.
27. Чалий М. К. Т. Г. Шевченко на Україні в 1859 році // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 299–306.
28. Чалий М. К. Відвідання Т. Г. Шевченком цукрового заводу Яхненка і Смирненка // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 305–308.
29. Шевченко В. Г. Спомини про Тараса Григоровича Шевченка // Спогади про Шевченка. Упорядкування і примітки В. С. Бородіна і М. М. Павлюка, передмова В. Є. Шубравського. К.: Дніпро, 1982. С. 26–35.
30. Шевченко Т. Повне зібрання творів: у 12 томах / Тарас Шевченко: голова ред. кол. М. Г. Жулинський; НАН України, Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка. К.: Наукова думка, 2003. Т. 6. Листи. Дарчі та власницькі написи. Документи, складені Т. Шевченком або за його участю. 629 с.: портр.
31. Яцюк В. М. Віч-на-віч із Шевченком: Іконографія 1838–1861 років. К.: Балтія Друк, 2004. 112 с.:іл.

REFERENCES:

1. Arkhiv Yago-Zapadnoi Rusi. K.:1864. Ch. 1. T. 2. Materialy dlia istorii pravoslaviia v Zapadnoi Ukraine v XVIII zt. / Pod red.F. G. Lebedintseva. 897 s.;
- Arkhiv Yago-Zapadnoi Rusi. K.:1864. Ch. 1. T. 3. Materialy dlia istorii pravoslaviia v Zapadnoi Ukraine v XVIII zt. / Pod red.F. G. Lebedintseva. 907 s. (in Ukrainian)

2. Bilozerskyi M. M. Taras Hryhorovych Shevchenko za spohadamy riznykh osib (1831–1861) // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ye. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. 547 s. (in Ukrainian)
3. Budynok-muzei T. H. Shevchenka. Putivnyk. Upor. Dakhnovskiy O. V., Dvornikov P. M., Koshoviy I. T. K.: Radianska shkola, 1941. 55 s.; Budynok-muzei T. H. Shevchenka / Vidp. red. K. P. Doroshenko. Komitet uspravakh kulturno-osvitnikh ustanov URSR. K., 1949. 143 s.; Literaturno-memoriaknyi budynok-muzei T. H. Shevchenka v Kyievi: Fotoputivnyk. K.: 1976.; Literaturno-memoriaknyi budynok-muzei T. H. Shevchenka v Kyievi: Buklet. K.: 2003. (in Ukrainian)
4. Viddil rukopysiv Instytutu literatury imeni T. H. Shevchenka. F. 1. Od. zb. № 460. (in Ukrainian)
5. Vnuchkova Liubov. Dorohotsinni relikvii // V simi volnii, novii. Shevchenkovskiy zbiryk. Vyp. 2. K.: Radianskyi pysmennyk, 1985. 294 s. (in Ukrainian)
6. Halchenko S. Z litopysu Shevchenkovoho domu // Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka: [Albom] / Upor. T. Andrushchenko, S. Halchenko. K.: Mystetstvo, 2002. 222 s.: il. (in Ukrainian)
7. Cordiiivskiy I. Daniil Gavrilovich Lebedintsev. Nekroloh. // Kievskie eparkhialnyie vedomosti. 1897. № 19. S. 877–882. (in Russian)
8. Daniil Gavrilovich Lebedintsii. Nekroloh // Kievskaiia starina: dokumenty, izvestiia, zametki. 1897. Aprel. S. 19–20. (in Russian)
9. Kalinina Tetiana. Auktsiony z rozprodazhy maina Shevchenka // Shevchenkivska entsyklopediia: v 6 t. T. 1: A–V / NAN Ukrainy, Instytut I-ry im. T. H. Shevchenka; redkol.: M. H. Zhulynskiy (hol.) ta in. K., 2013. 744 s.: il. S. 281–282. (in Ukrainian)
10. Konisskyi A. Ya. Zhyzn ukrainskogo poeta Tarasa Grygorovycha Shevchenka: kritiko-biograficheskaiia khronika. s portretami T. G. Shevchenka i iego dryzei i vidami khaty i mogily iego. 1814–1861. Odessa, 1898. (in Russian)
11. [Lebedintsev F.] Ob iarmarkakh (Do sikskykh parafii) // Osnova. 1861. № 6. S. 72–78. (in Ukrainian)
12. Lebedintsev P. H. Taras Hryhorovych Shevchenko // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ye. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. 547 s. (in Ukrainian)
13. Lebedintsev (Loboda) F. H. Pobizhne znaiomstvo moie z T. H. Shevchenkom i moi pro ioho spohady // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ye. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. 547 s. – S. 40–46. (in Ukrainian)
14. Mrozek Halyna. Fotohrafii Shevchenka // Shevchenkivska entsyklopediia: v 6 t. T. 6: T–Ya / NAN Ukrainy, Instytut I-ry im. T. H. Shevchenka; redkol.: M. H. Zhulynskiy (hol.) ta in. K., 2015. 1120 s.: il. (in Ukrainian)
15. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Akt BMSH № 25 vid 25 bereznia 1942 r. zvirky naiavnosti eksponativ. Kharkiv. (in Ukrainian)
16. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Akt 483/25 zvirky naiavnosti eksponativ BMSH vid 8 sichnia 1944 r. Novosybirsk. (in Ukrainian)

17. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Akt pryiniatykh eksponativ u BMSH vid 26 bereznia 1945 r. Kyiv. (in Ukrainian)
18. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Inventarnyi № KN-9672 : Arkhimandrit Melkhizedek Znachko-Yavorskii (Iz Kievskikh Gubernskikh Vedomostiei na 1861 g. № 16–22. K., 1861. 96 s. (in Ukrainian)
19. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Inventarnyi № Ф–77. (in Ukrainian)
20. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). A–7. № 96, ark. 23. (in Ukrainian)
21. Natsionalnyi muzei Tarasa Shevchenka (NMTSh). Knyha aktiv tymchasovoho vstupu ta vybuttia. DMSH. 1987–1989 / Akt na tymchasove zberezhenia eksponativ vid 4 bereznia 1989 r. S. 31–33. (in Ukrainian)
22. Naumova N. "Pro svii odiah ...turbuvavsia duzhe malo" // Taras Shevchenko u pryvatnomu zhytti: zbirnyk statei. K.: Instytut literatury im. T. H. Shevchenka NAY Ukrainy, 2014. S. 227–260. (in Ukrainian)
23. Petryk T. Osobysti rechi Tarasa Shevchenka // Shevchenkiv sbit. Naukovyi zbirnyk. Vyp. 12. 2019. S. 31–35. (in Ukrainian)
24. Polnoe sobranie zakonov Rossiiskoi imperii. Sobranie vtoroe. Otdelenie 1. Ot Or № 7717–8356. Sankt-Peterbyrg: Tipografiia Vtoroho otdeleniia Sobstvennoi eho imheratorskoho velichestva kantseliarii, 1835. T. X: 1836. 917 s. (in Russian)
25. Taras Shevchenko. Dokumenty ta materialy do biohrafii. 1814-1861. Vydannia dryhe, pereroblene ta dopovnene / Za redaktsiieiu Ye. P. Kyryliuka, chlenakorespondenta AN URSR. K.: Vydavnytstvo pry Kyivskomu universyteti vydavnychoho obiednannia "Vyshcha shkola", 1982. 432 s. (in Ukrainian)
26. Tarnovskiy V. V. Dribnytsi z zhyttia Shevchenka // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ie. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. S. 112–115. (in Ukrainian)
27. Chalyi M. K. Shevchenko na Ukraini v 1959 rotsi // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ie. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. S. 299–305. (in Ukrainian)
28. Chalyi M. K. Vidvidannia T. H. Shevchenkom tsykrovoho zavodu Yakhnenka I Symyrenka // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ie. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. S. 305–308. (in Ukrainian)
29. Shevchenko V. H. Spomyny pro Tarasa Hryhorovycha Shevchenka // Spohady pro Shevchenka. Uporiadkuvannia i prymitky V. S. Borodina i M. M. Pavliuka, peredmov V. Ie. Shubravskoho. K.: Dnipro, 1982. S. 26–35. (in Ukrainian)
30. Shevchenko T. Povne zibrannia tvoriv: holova red. kol. M. H. Zhylynskyi; NAN Ukrainy, In-t literatury im. T. H. Shevchenka. K.: Naukova dumka, 2003. T. 6. Lysty. Darchi ta vlasnytski napysy. Dokumenty, skladeni T. Shevchenkom abo za ioho uchastiu. 629 s.: portr. (in Ukrainian)
31. Yatsiuk V. M. Vich-na-vich iz Shevchenkom: Ikonohrafiia 1838–1861 rokiv. K.: Baltiia Druk, 2004. 112 s.: il. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 12.04.23

N. I. Orlova, the head of museum (2012–2020)
e-mail: budynok_shevchenka@ukr.net
Kyiv Taras Shevchenko's Memorial House-Museum, Kyiv

**SHEVCHENKO'S RARE THINGS FROM THE LEBEDYNTSEV FAMILY:
NATIONAL TARAS SHEVCHENKO MEMORIAL HOUSE MUSEUM
AND NATIONAL TARAS SHEVCHENKO MUSEUM COLLECTIONS**

The article deals with the problem of the authenticity of personal Taras Shevchenko's belongings which were in the Lebedyntsev family. The author analyzed documental and literary sources, studied and introduced new archive materials of the Literary-memorial Taras Shevchenko House-Museum and National Taras Shevchenko Museum founds collections. With the aid of above mentioned materials the information dealing with poet's canvas summer suit received a new more precise information. The way of the memorial things belonging to the poet from his studio in Academy of Arts to the museum collections was followed. At the first auction after the poet's death which was organized under the care of Mychilo Lazarevsky on 28 April 1861, that was Danylo Lebedyntsev who had bought it and had sent it to his brother Pheophan to Kyiv. In the 30-th years his son's Konstantin family presented this relic to Kyiv Literary-memorial Taras Shevchenko House-Museum. The plates after auction were sent to the poet's relative Bartholomiy Shevchenko. Bartholomiy passed them to Peter and Pheophan Lebedyntsev brothers, the membes of the "Old Group" and revue "Kyivska Staryna" founders with idea of creation of the Taras Shevchenko's museum in future. Pheophan's little daughter Olena presented the plates in 1989 to National Taras Shevchenko Museum. But the facts of their belonging to Taras Shevchenko is not sure at all.

Keywords: *personal belongings of Shevchenko, Shevchenko Museum, Lebedyntsev family, memoirs, epistolary heritage.*